

PODSTAROŚCI (127) *sb m*

Oba o oraz a jasne.

sg N podstarości (56). ◇ *G* podstarościęgo (20); -égo (7), -(e)go (13). ◇ *D* podstarości(e)mu (8). ◇ *A* podstarościęgo (9); -égo (1), -(e)go (8). ◇ *I* podstarościm (13), podstarości(e)m (2) [może od **PODSTAROŚCIE**] *UstPraw*, *GórnRozm*. ◇ *L* podstarościm (3). ◇ *pl N* podstarościowie (5), podstaroście (2); -owie : -e *ComCrac* (1:1), *SarnStat* (4:1). ◇ *G* podstarościch (1) *UstPraw*, podstarościów (1) *SarnStat*. ◇ *D* podstarościóm (3), podstarościám (1) *SarnStat* (3:1); -óm : -om *SarnStat* (2:1). ◇ *A* podstaroście (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

*Zastępca starosty, pełniący funkcje sędownicze w sądach grodzkich i w królewskich; vicecapitaneus JanStat, Cn; capitaneus, vicesgerens JanStat; pro praefecto provinciam gerens, propraeses, subpraefectus, vicariam praefecturam cuvens a. gerens a. regens, vicarius praefecti Cn (127) : a yefly by kthorim kolwyek gwalthownym obyczajem na Zamku szochaczowłkym ogyen wyłzedl thedy yednak sthego zamku swą wolya nye mam nygdzyey sgycz, alyfz by mya then ze podstharośczy wfyawłzy zarąką zamku szwyodl *MetrKor* 37/3v, 37/4 [3 r.]; *LibMal* 1545/98, 1547/133, 133v [2 r.]; *LibLeg* 11/169; *ZapWar* 1548 nr 2656 [2 r.]; iż niewypuścim nikogo z woyny [...] okrom Podłtarościch/ kthorzy łą ná tym mieyfcu gdzye łą łądy *UstPraw* D2v, A4 [2 r.], B2v, F [2 r.], Gv, K2; *RejZwierz* bb2, 101; Item Drugiey rathy dal marc. 15. Ktore za Consenfem Pana Podłtarościego dołtal Zygmunth Sarnowłki *ZapKościar* 1581/18v, 1580/5v, 1582/31v, 1584/46v, 49, 1586/68; *ZapMaz II G* 407; vyrzę/ áno kilká Szłáchćicow z wozy/ rąbią/ y nákládáią ná wozy drwá Páná mego. Y záraz oświadcylém [!] Podłtarościm/ woźnem y Szłachtą. *GórnRozm* G2v, G2v [2 r.], G4v; *ActReg* 8; Grodzkiego práwá Księgi dziewiąte o Podłtarościm. *SarnStat* 487 žp, 487 [2 r.], 611, 741, 874, 1042 (10).*

podstarości czego (10): *ZapWar* 1558 nr 2686; niech przysięgę vczynią [...] žiemłcy Sędziowie przed Woiewodámi łwémi álbo Káłztelanem onéy žiemie: á Grodzcy przed Stároftą albo Podłtarościm onégo mieyfcá. *SarnStat* 269; ábyłmy [...] od woienney wypráwy wolného y wyiętego nie czynili/ okrom tych/ którzy choruią/ [...] y Podłtaroście tych mieyfc gdzie łą łądy ná zamkách ná gránicách królestwá leżących. *SarnStat* 300, 503, 546, 555, 937, 971, 1157. Cf »podstarości zamku«.

podstarości czyj [*starosty; G pron*] [*w tym: w szeregu* »starosta albo podstarości« (10)] (11): Item yefthliby kto mayancz rok łozony wkamyenczv [...] lífthy starośczinimy abo yego połtaroścziego [!] [...] nyeodłozil by, a nanym by nyełtanal then traczy łwoyą rzecz *MetrKor* 40/820; *LibLeg* 6/157; *UstPraw* B4v [2 r.]; Rołkázuiemy tedy/ rc. wlyfłtkim/ y káždému Stároście Królestwá náłzého/ y ich Podłtarościam/ áby [...] *SarnStat* 190; połtanawiamy: áby wlyfłcy Woiewodowie Woiewódtwá łwégo/ vłtáwy y ceny rzeczám czynili [...] wedle Conłtituciiéy Niełzowłkiéy: wezwawłzy do siebie Stároft mieyfc onych/ ná których vłtáwy y ceny czynić będą/ ábo ich Podłtaroścíów *SarnStat* 270, 91, 275, 504, 521, 898.

podstarości czyj [*nasz, tj. króla*] (2): Dla tego tobie rołkázuiemy władzą Królewłką/ [...] ábyś przed námi albo Podłtarościm náłzym [...] oblicznie y práwnie łtánął *SarnStat* 830, 503.

W połączeniu z nazwą miejscową lub przymiotnikiem od tej nazwy [w tym: podstarości + ai (18), podstarości + na + L n-loc (8); z (imieniem i) nazwiskiem (21)] (26): *MetrKor* 37/3v, 40/820; *LibMal* 1543/72; Za drvgye profche thwey Kro. mczi o podłtharofczye⁸⁰ Lwowłzkyego *LibLeg* 11/169, 11/172; *ZapWar* 1550 nr 2674, 1558 nr 2686; Kmitá Podłtárości Krákwofki. *RejZwierz* 67v, Aa4; *PaprPan* Ev, G4, O2, Y4v, Z3; A gdzieby ie^{mv} napewny dzień mianowithy tych piędędzy nie wydal przepada Sliachetne^{mv} Panu Bernarthrowi Siedlewłkiemu Podstarościemu na Kościerzynie złotych czerwonych 20. *ZapKościer* 1580/4, 1579/1v, 1584/39v, 46v, 48v, 51v, 1586/64 [2 r.], 67v; *StryjKron* 572; *ReszList* 175; *WerKaz* 275.

W połączeniu z (imieniem i) nazwiskiem [w tym: nazwisko + podstarości (21), podstarości + nazwisko (3)] (24): *ZapWar* 1558 nr 2686; *ZapMaz II G* 159–160v; Gdzie przyty(m) bely vczywy ludze Iako wmeýłcze Pána potstarofczyego staniłława Grzimalłkego Iako Criftoth Tęmpłky *ZapKościer* 1582/35v. Cf W połączeniu z nazwą miejscową.

W połączeniach szeregowych (11): Na ktore łtarołty, Podłtarołczie y łzędzie takze też połłovie oney ziemie inłtigovacz będą povinni. *ComCrac* 16; Włzytkim w obec/ y káždému zołobná/ Woiewodóm/ Káłztelanom/ Stárołtom/ Podłtárołciom/ Burgrábiom/ Namiełtnikom/ Burmiełtrzem/ Wóytom/ Ráycom/ Láwnikom miałt/ y miałtcezek [...] do którychkolwiek wiadomości ten Vniwerłá nálz przydźie [...]. Oznáymuiem [...] *SarnStat* 971, 480, 487, 490 [2 r.], 546, 937, 1237 [2 r.], 1279.

W charakterystycznych połączeniach: pan podstarości (15); pieczęć podstarościęgo, pisarz (2).

Zestawienia: »grodzki podstarości« = *castrensis vicecapitaneus JanStat* [szyk 6:2] (8); *ComCrac* 15v; VStáwiamy/ iż w ziemi Podłáłkiéy káždy Sędzia y Pod łtárołci Grodzki ośiádlý y łzlácheckieýgo narodu bydź máią *SarnStat* 742, 487, 489, 558, 562, 564, 821.

[»podstarości sądowy«: Podłtárołciowie łádowi/ po złotych łzełci [dawać powinni] *Pobór* 7.]

»podstarości zamkowy, zamku« = *vicecapitaneus castrensis JanStat* (1:1): przeto deputujemy do p. Sędzię i do p. Podśędka Zawkrzeńskich I.M. Pany Podstarościęgo Zamku Płockieýo Marcina Dembskieýo, Andrzeýa Kosińskieýo, Jozwa Gnojeńskieýo *ZapMaz II G* 159–160v; *SarnStat* 503; [Summa owsa [...], inkludując potrzebę wychowania koni tak podstarościęgo zamkowego, jako dobytku wszelakieýo, ćw. 300 *LustrMalb II* 136].

Szereg: »starosta a(l)bo (i, ani) podstarości« = *capitaneus vel (aut, et) vicecapitaneus a. vicesgerens JanStat* (30): A yełthlibi walałchin v poddanęgo krolya yegomilofczy ktoreýo kolwyek stanv, swoýą rzecz kradzyonv załthál. [...] thedi on poddany [...] tham ze przed starofthą, abo połtarołczim [!] ma bycz praw *MetrKor* 40/819; *ComCrac* 15v, 18; *UstPraw* A3, E2, F4; *BielKron* 387v, 418v; *RejZwierc* 94v; á wie Bog kiedy (bo czálem vmrze Stárołtá/ ábo podłtárołci/ czálem zaydźie powietrze/ czálem *Interregnum*) doydźie łpráwiedliwołci. *GórnRozm* H3v; *SarnStat* 222, 269, 363, 503 [3 r.], 521 (10). Cf podstarości czyj. [Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.]

a. Jako objaśnienia wyrazów łacińskich (oznaczających m. in. urzędy w starożytnym Rzymie); *decurio*, *subregulus*, *vicarius Mącz* (3) : *Decurio*, radny pan álbo łtárołtá nád yednym miałtem który więłzszego ma nád łobą/ Podłtárołcy álbo Burgrábiá *Mącz* 79b, 426a, 493b.

Cf [**PODSTAROŚCIE**]